

Owady

Michał Ciach

STANOWISKO SKALNIKA STATILINUSA *HIPPARCHIA STATILINUS* (HUFNAGEL, 1766) – *LEPIDOPTERA, SATYRIDAE* NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ

W dniu 24 VIII 2001 koło Stanisławowa (pow. przysuski, woj. mazowieckie, UTM DC 61) odnaleziono stanowisko skalnika statilinus. Łącznie obserwowano pięć osobników tego gatunku. W sierpniu 2005 przeprowadzono ponowną kontrolę odnalezionego stanowiska, a także terenów sąsiednich o zbliżonym charakterze. Przeszukiwano biotopy dogodne dla tego gatunku – zarastające ozy, ugory na miejscach piaszczystych, miejsca eksploatacji piasku. Wyniki powtórnej kontroli nie potwierdziły obecności tego gatunku oraz nie wykazały go na terenach sąsiednich. Wykryte stanowisko znajdowało się na suchym i silnie nasłonecznionym połodowcowym ozie porośniętym ubogimi murawami psammofilnymi, z pojedynczymi jałowcami *Juniperus communis* i sosnami zwyczajnymi *Pinus sylvestris*. W części terenu znajdowały się zwarte zadrzewienia sosny zwyczajnej, pochodzące ze sztucznych nasadzeń. W części centralnej ozu widoczne były ślady obecnej i minionej eksploatacji żwiru i piasku, która sprzyjała utrzymaniu inicjalnych stadiów muraw psammofilnych. Wyrobiska poeksploatacyjne porastały pojedyncze kępki traw oraz macierzanki *Thymus* sp.

Skalniak statilinus występuje w miejscach ciepłych i suchych, piaszczystych lub skalistych. Zamieszkuje wydmy nadmorskie i śródlądowe, wrzosowiska, bory sosnowe; rzadziej lasy mieszane i liściaste (Buszko i Masłowski 1993, Tolman i Lewington 1997). Gatunek ten obejmuje swym zasięgiem południową i centralną Europę, północno-zachodnią Afrykę oraz Turcję. Jest pospolity i szeroko rozpowszechniony w południowej części zasięgu, w Hiszpanii, południowej Francji, we Włoszech i na Bałkanach. Natomiast w północnej części zasięgu – w centralnej Francji, Czechach, na Słowacji i na Węgrzech – występuje tylko lokalnie i jest gatunkiem rzadkim. W Niemczech prawdopodobnie wyginął. Wyspowe stanowisko tego gatunku istnieje ponadto na Litwie (Tolman i Lewington 1997). Z terenu Polski skalniak statilinus wykazany był z trzynastu stanowisk, z których sześć znajdowała się w pasie wybrzeża Bałtyku, a pozostałe rozproszone w zachodniej i środkowej części kraju. Stanowisko najbliższe opisywanemu pochodzi z kwadratu DC 50 (Buszko 1997), gdzie w roku 1986 gatunek ten stwierdzono w okolicach Radzic (J. Buszko *in litt.*).

Stanowisko koło Stanisławowa, zagrożone jest przez sukcesję roślinności drzewiastej i wymaga ochrony. Wstrzymanie zalesień oraz pilne usuwanie już istniejących powinno zapewnić utrzymanie otwartego charakteru środowiska. Kontrolowane pozyskanie żwiru lub planowe zrywanie pokrywy roślinnej powinno pozwolić na zachowanie mozaiki muraw i otwartych piachów, niezbędnej dla egzystencji gatunku. Powszechne zalesianie ugorów na glebach najuboższych może w perspektywie doprowadzić do zupełnego ustąpienia gatunku. Zmiany jakie odnotowano na przestrzeni czterech lat – zwiększenie powierzchni leśnej, zwarcie koron oraz silny wzrost wysokości drzew pochodzących z sukcesji – potwierdzają szybkie zanikanie odpowiednich biotopów i wskazują na wycofanie się gatunku z tego terenu. Wskazana jest zatem czynna ochrona opisanego stanowiska.

Literatura

- Buszko J. 1997. *Atlas rozmieszczenia motyli dziennych w Polsce (Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea) 1986-1995*. Oficyna Wydawnicza Turpress, Toruń.
- Buszko J., Masłowski J. 1993. *Atlas motyli Polski. Część I. Motyle dzienne (Rhopalocera)*. Image, Warszawa.
- Tolman T., Lewington R. 1997. *Collins Field Guide to Butterflies of Britain and Europe*. Harper Collins Publishers Ltd.

Adres autora:

Zakład Zoologii Leśnej i Łowiectwa, Wydział Leśny Akademii Rolniczej w Krakowie, al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków, e-mail: mciach@ar.krakow.pl

THE LOCALITY OF THE TREE GRAYLING *HIPPARCHIA STATILINUS* (HUFNAGEL, 1766) – LEPIDOPTERA, SATYRIDAE ON MAZOWIECKA LOWLAND

Summary

A new site of Tree Grayling *Hipparchia statilinus* (Hufnagel, 1766) has been found on the Mazovian Lowland (51°33'N, 20°29'E). The site is described in detail. This is the second record of this species from the Mazovian Lowland, which is the only one known in the region at present. This site is discussed in the context of the distribution of this species in Poland and its conservation.